

ЯК ВИРІШИТИ АВТОРСЬКУ СУПЕРЕЧКУ: КЕРІВНИЦТВО ДЛЯ НОВИХ ДОСЛІДНИКІВ

Tim Albert, інструктор по медичних публікаціях
Elizabeth Wager, позаштатний публіцист і інструктор

Редакційний переклад (зі скороченнями)

Джерело:

Albert T. How to handle authorship disputes: a guide for new researchers / Tim Albert, Elizabeth Wager // The COPE Report. - 2003. - № 12. - P. 32-34.
DOI: <https://doi.org/10.26641/1997-9665.2011.1.53-55>

Одним з основних завдань Комітету з освіти COPE є зменшення частоти зустрічальності неетичної поведінки. Це передбачає досить сміливий крок визначення того, що називати неетичним, і потім – складання пропозицій про те, як можна уникнути цього в майбутньому. Для цього ми написали, і протестували на групі авторів, керівництво для молодих дослідників в області авторських прав, що є однією з найбільш заплутих областей. Але написання документа – це одна половина роботи, а його поширення є іншою, не менш важливою проблемою. Тому ми вітаємо коментарі, зокрема, про те, як ми можемо використовувати цей документ, так щоб він став не просто ще одним документом для обговорення, а реальним каталізатором змін.

У теорії, авторські права – просте питання, але на практиці це часто стає головним боєм. Під час підготовки даного керівництва ми чули про декілька випадків. В одному з них молодший науковий співробітник, що заслуговує на те, не був включений в авторський список, а в іншому – компанія-спонсор наполягала на включення в цей список автора, який практично не зробив ніякого внеску в дослідження. Також ми зустріли випадок, коли автор оглядової статті знайшла заміну свого імені на ім'я свого боса, тому що вона була в декретній відпустці, коли остаточний варіант статті був прийнятий до друку. Список авторів розповідає читачам, хто зробив роботу, і показує, хто відповідає за надані результати. Хоча редактори журналів не завжди згодні між собою про те, що являють собою авторські права, багато хто з них підписалися під керівництвом Міжнародного Комітету редакторів медичних журналів (ICMJE), також відомих як Ванкуверська група.

Остання версія, що вийшла в 2001 році, говорить, що:

Авторство повинне бути засноване тільки на:

1) істотному внеску в розуміння й дизайн, або зборі даних, або аналізі й інтерпретації даних;

2) складанні статті або редагуванні важливого інтелектуального змісту, і

3) остаточним твердженні версії, яка буде опублікована.

Умови (1), (2) і (3) повинні бути задоволені всі. «Фінансування, збір даних, або загальне керівництво дослідницької групи самі по собі не дають авторського права».

Проблема, як показали дослідження, полягає в тому, що бажання редакторів не завжди збігаються з тим, що автори роблять. Це не дивно, враховуючи величезний тиск на окремих дослідників і установи аж до "опублікувати або загинути." У такий спосіб принципи, закладені редакторами, часто порушуються й часто не відбивають факту, хто дійсно робив усю роботу. Багато (як редактори, так і дослідники) уважають, що це викривлення є однією з форм неналежної поведінки дослідників, і що чесність у науці повинна поширюватися на авторство. Вони стверджують, що, якщо вчені нечесні у своєму авторстві, це підриває довіру до самої роботи.

Ми написали цей документ, щоб допомогти новим дослідникам запобігти й урегулювати проблеми авторства. Зокрема, він передбачає:

- пропозиції щодо доброякісної практики авторського права, що повинні зменшити частоту таких дилем;

- поради, що робити, коли проблеми авторства виникають;

- глосарій основних понять в авторстві.

Як зменшити зустрічальність авторських проблем

Люди звичайно викривлюють авторство двома способами:

- представляючи імена людей, які мало брали участь або не брали участь у дослідженні (подарунок авторства, див.нижче);

- вилучивши імена людей, які дійсно брали участь (примара авторства, див. нижче).

Запобігання проблеми часто краще, ніж її розв'язання, і ми рекомендуємо наступні три принципи.

1. Заохочувати культуру етичного авторства

Однією із проблем є те, що люди, які в цей час неетичні відносно авторства, просто додер-

жуються місцевих звичаїв. Як молодший науковий співробітник ви можете переконалися, що ваша відомча бібліотека має хоча б одну книгу по етиці публікації.

2. Приступитися до обговорення авторства, коли ви плануєте Ваше дослідження

Підніміть питання на самому початку. Необхідний збір думки всіх членів команди й, якщо можливо, обговорення авторства на зустрічі віч-на-віч. Продовжуйте обговорення ідеї про авторство в міру розвитку проекту, і, особливо, якщо нові люди починають брати участь у проекті. Зберігайте письмове згадування про ваш розв'язок.

3. Визначити авторство перед початком кожної статті

Багато труднощів авторських прав виникають через недоречне очікування й недостатнє обговорення. Так що важливо, що, перш ніж ви почнете писати ваш проект, підтвердити в письмовій формі, хто й що буде робити й коли. В ідеалі ви повинні робити це віч-на-віч, хоча це не завжди можливо. Тримайте все про будь-які зміни в письмовій формі.

Розбіжності про авторство

Їх можна розділити на два типи: ті, які не суперечать принципам (суперечку) і ті, які суперечать (порушення).

Суперечка

Це в основному питання, що стосуються тлумачення, такі як: чий внесок був істотним чи ні. У таких випадках необхідно вести переговори з учасниками. Якщо ви залишаєтеся незадоволені розв'язком керівника, ви можете звернутися до тих хто старше, таких як керівник департаменту або декан. Але ви повинні робити це у виняткових обставинах - і переконайтеся, що ваш керівник знає, що ви маєте намір робити.

Порушення

Якщо ви вважаєте, що хтось пропонує неетичні дії відносно авторства, то у вас є реальна проблема. Якщо ви нічого не говорите (і, отже, є співучасником неетичної поведінки), то це може зашкодити вашій кар'єрі й погіршити перспективи майбутнього фінансування. Потрібно дотримуватися фактів і уникати емоційних вчинків.

Що ви можете зробити, якщо питання авторства не вирішені

Авторство може бути використане в якості важеля для торгу, якщо команда і її члени не можуть домовитися про презентацію або інтерпретацію результатів. Усі автори повинні побачити остаточну версію публікації до передачі до друку, щоб ви могли відкликати своє ім'я зі списку авторів.

Якщо ваше ім'я включене на публікацію всупереч вашому бажанню, вам слід інформувати інших авторів, як тільки це буде можливим.

Якщо ви виявили це тільки після публікації, ви можете зв'язатися з редакцією журналу й попросити корекції. Аналогічним чином, якщо ваше ім'я помилково пропущене, Ви повинні обговорити це з іншими учасниками. Ви можете зв'язатися з редакцією журналу, але редактор чи навіряд додасть ім'я без згоди інших авторів. Якщо ваше ім'я опущено випадково, і інші автори згодні, то журнал може опублікувати виправлення.

Ключові поняття в авторстві

Подяки: Більшість журналів дозволяють (або навіть заохочують) визнання внеску в дослідницький проект дослідників, які не мають авторського права. Усі, хто вніс вклад у роботу, але не є авторами, повинні бути названі в розділі «Подяки», і їхній внесок повинен бути описаний. Усі ті, які перераховані в цьому розділі, повинні знати про це.

Апеляція: Ви можете просити журнал відкликати своє ім'я, якщо воно було включено всупереч вашому бажанню. Однак більшість редакторів не прагнуть бути залученими в авторські суперечки, тому що вони не мають достатньої інформації, щоб судити в таких випадках.

Автор, що веде переписку: особа, яка одержує відкликання й коментарі, докази і т.і. Докладна інформація про авторів друкується в статті, щоб читачі могли запросити відбиток або зв'язатися з дослідницькою групою. В ідеалі, необхідно вибрати когось, чия контактна інформація чи навіряд зміниться в найближчій майбутньому.

Перший і останній автор: Звичайно перша позиція є найбільш затребуваною, що не дивно з урахуванням посилань на дослідження: напр., «Smith et al.». Тому, як правило, першим вказується ім'я автора, який, за загальною думкою, зробив найбільший внесок у дослідження. Іноді значення надається останньому імені автора як члену групи старших керівників, який сприяв досвідом і рекомендаціями. Це припустимо відповідно до критеріїв ІСМЖЕ, якщо ця людина була залучена в дизайн дослідження, інтерпретацію даних і критично проаналізувала публікацію. Однак скептики можуть підозрювати, що останній автор – це часто «гість» або Почесний автор.

Автор-Примара: Ця фраза використовується у двох напрямках. Звичайно відноситься до професійних письменників, роль яких не признається. Фраза також може бути використана для опису людей, які зробили значний внесок у науково-дослідний проект (згідно ІСМЖЕ критеріям), але не зазначені в якості авторів. У керівних принципах ІСМЖЕ чітко засудили цю практику: усі особи, призначені в якості авторів, повинні мати право на авторство, і всі ті, які цього заслуговують, повинні бути перераховані.

Подароване авторство: Вказівка як авторів людей, які не вносили істотний вклад у дослі-

дження й, отже, не відповідають критеріям ICMJE. Прикладом є ситуація, коли автор додає в список колегу для того, щоб він/вона зробив те ж саме для нього, незалежно від внеску в його/її дослідження, а просто для збільшення кількості публікацій.

Група авторів: Деякі журнали схвалюють використання назви дослідницької групи (наприклад, XYZ Дослідницька група), але багато вимагають перерахування авторів (часто за алфавітом) і/або письмово групи, яка буде називатися також. Проблемою з назвою групи є те, що вони часто неправильно кодуються на базах даних, таких як Medline. Ім'я першої особи за алфавітним списком учасників іноді стає іменем першого автора за замовчуванням.

Гарант: Чи повинні ми очікувати від рентгенолога пояснень статистичних методів і інтерпретації X-променів від статистика? Щоб прийняти спеціалізацію в увагу, остання версія ICMJE принципів визнає, що це може бути нерозумним просити осіб прийняти відповідальність за всі аспекти дослідження. Проте, редактори порахували, що було важливе, що одна людина повинна

гарантувати цілісність усього проекту. "Усі особи, призначені в якості авторів, повинні мати право на авторство, і всі ті, які цього заслуговують, повинні бути перераховані. Один або декілька авторів повинні взяти відповідальність за роботу в цілому, від початку до публікації статті".

Кількість авторів: Немає ніяких правил із цього приводу. У минулому бази даних, такі як Medline, перераховували обмежене число авторів. Тепер, однак, більшість баз даних надає список усіх авторів.

Порядок авторів: керівні принципи ICMJE вказують на те, що порядок авторів повинен бути «спільним рішенням авторів. Автори повинні бути готові пояснити порядок, у якому вони перераховані». У міру можливості, прийняття цього рішення повинне розпочинатися до початку написання проекту. Деякі автори надають список за абеткою, іноді із запискою, щоб пояснити, що всі автори зробили рівний внесок у вивчення й публікацію. Якщо ви зробите так, переконайтеся, що це ясно для редактора.